

Národní syntéza

Synoda o synodalitě *Za církev synodální: společenství, spoluúčast, poslání*

Pracovní text

Za církev synodální

společenství | spoluúčast | poslání

Úvod

Popis synodálního procesu katolické církve v České republice

Přijetí pozvání papeže Františka k synodálnímu procesu katolické církve

Katolická církev v České republice přijala pozvání, vyjádřené papežem Františkem, a v říjnu 2021 vstoupila na cestu synodálního procesu v rámci biskupské synody Za církve synodální: Společenství, spoluúčast, poslání. V průběhu září 2021 Česká biskupská konference delegovala Národní synodální tým ke koordinaci synodálního procesu v celé zemi. Tento tým začal připravovat v průběhu září a října 2021, na základě instrukcí obdržených z Generálního sekretariátu Synody biskupů, metodické materiály, které měly sloužit pro práci synodálních skupinek v celé zemi. V tu samou dobu začaly vznikat v jednotlivých diecézích a v Řeckokatolickém exarchátu také Diecézní synodální týmy, v jejichž čele stála osoba, pověřená biskupem dané diecéze ke koordinování synodálního procesu.

Účast Božího lidu v synodálním procesu

Dne 17. října 2021 byl otevřen diecézní proces liturgickým slavením v katedrálách v jednotlivých diecézích v České republice. V některých diecézích již předtím, v některých v průběhu následujících několika týdnů, byla vytvořena síť farních/vikariátních koordinátorů, kteří spolupracovali na místní úrovni s diecézními synodálními týmy v předávání informací a metodické podpoře synodálních skupin vznikajících ve farnostech, řeholních společenstvích, církevních školách. Do synodálního procesu se tak v České republice zapojilo 2519 skupin, tedy odhadem přes 15 000 věřících. Aktivně se účastnilo 1100 farností, což činí asi 40 % všech farností v republice, přičemž nejčastěji zapojenou skupinou byli pracující lidé středního věku. I když synodální proces v naší zemi zpočátku provázela řada obav (lidé nevěděli, o co skutečně jde a byli skeptičtí ve vztahu k očekávaným výsledkům) a nedostatek času, jevila se nakonec celá zkušenost jako pozitivní a takto ji hodnotí i účastníci synodálních skupinek. Diecéze a farnosti se postupně identifikovaly s výzvou Svatého otce ke společnému rozlišování v katolické církvi. Naprostá většina těchto skupinek tak pracovala metodou předloženou Národním synodálním týmem a zdůrazňovanou také Generálním sekretariátem Synody biskupů, jako „duchovní konverzace“. Toto rozlišování bylo vedeno 1 hlavní a 10 tematickými otázkami formulovanými ve *Vademecu synodálního procesu*. Ze zpětných reakcí Božího lidu napříč diecézemi lze hodnotit, že tato metoda, založená na modlitbě, naslouchání a sdílení, kdy je každému členu skupinky poskytnut stejný čas, vedla zapojené sestry a bratry k tomu, že se lidé cítili v bezpečí, atmosféře sdílení a možnosti promlouvání.

Diecézní týmy pozvaly k zapojení se v synodálním procesu na úrovni diecéze také řeholní společenství, nicméně napříč diecézemi je možné konstatovat, že podíl těchto skupinek nebyl příliš významný. Snad také proto, že řeholní společenství mohla využít přímého zaslání výsledku vlastního rozlišování na Generální sekretariát Synody biskupů po linii vlastních řeholí/kongregací. Kněží a zasvěcené osoby se do této fáze synodálního procesu zapojili málo, nicméně jejich zkušenost i tak ovlivnila synodální proces, protože několik kněžských skupin vzniklo a dále se kněží zapojili i v synodálních skupinách ve farnostech spolu s ostatními účastníky synody (z dostupných dat lze odvodit jejich účast zhruba ve 22 % skupin). S politováním lze konstatovat, že se nepodařilo ve větší míře v jednotlivých diecézích vytvořit skupinky, v nichž by byli významněji začlenění lidé mimo křesťanství, resp. katolickou církev (téměř ve všech skupinách byli zastoupeni převážně katolíci, počet skupin které zahrnoval i členy jiného vyznání/bez vyznání se odhadem pohyboval pod 10 %). Na druhou stranu se do procesu zapojila skupinka vzniklá v rámci Ekumenické rady církví, skupinka vycházející z Pracovní skupiny pro sociální otázky při ČBK, skupinka České křesťanské akademie,

skupinky v rámci Společenství LOGOS (LGBTQ křesťané a křesťanky) či mnohá charitní střediska a zaměstnanci a žáci/studenti církevních škol.

Chronologie synodálního procesu

Práce synodálních skupinek v jednotlivých diecézích trvala od listopadu 2021 do začátku března 2022. K zapsání výstupů synodálních skupinek jednotlivé diecézní synodální týmy připravily (většinou) elektronické formuláře, které obsahovaly zejména kvalitativní zhodnocení výstupů skupinky, a v menší míře také kvantitativní popis, který měl pomoci k vytvoření diecézní syntézy. Většina diecézních synodálních týmů při zpracování diecézní syntézy postupovala formou kvalitativního výzkumu. Jednotlivé diecézní syntézy byly odevzdány Národnímu synodálnímu týmu do 15. května 2022 a ten začal s přípravou národní syntézy, jejímž cílem bylo dát zaznít v nejvyšší možné míře pluralitě hlasů a názorů, které zaznívaly v jednotlivých diecézních syntézách. Návrh národní syntézy byl zaslán biskupům ČBK, kteří se nad ním sešli a ve vlastních synodálních skupinkách přispěli svým pohledem. Jejich příspěvek poté Národní synodální tým začlenil do textu národní syntézy, který byl zaslán účastníkům Národního synodálního setkání na Velehradě (6. července 2022), kde se o tomto textu **následně jednalo. Účastníci – zástupci jednotlivých diecézí, členové biskupské konference, zástupci ekumeny, prizvaní účastníci – se shodli na tom, že proces bude v místní církvi pokračovat.**

Reflexe synodálního procesu ze strany biskupů

Poté, co se **biskupové angažovali** ve svých diecézích, naslouchali Božímu lidu a **přijali diecézní synodální syntézy** spolu s dalšími plody diecézního synodálního procesu na diecézních synodálních setkáních **k dalšímu zpracování**, setkali se, aby **společně** prošli a **rozlišili** výsledek synodálního procesu na národní úrovni. Konstatovali přitom, že národní synodální syntéza vyznívá kriticky a formuluje především bolesti, slabiny a chyby života církve, které je třeba hojit, očistit, popř. odstranit. Jako pastýři Božího lidu nicméně uváděli, že i když je kritika pravdivá a užitečná, život církve má vedle kritizovaných jevů také **mnoho pozitivních stránek a mnoho známek životnosti** a radostného prožívání víry.

Během synodálního procesu se dle biskupů projevil zejména **tři rysy života místní církve**:

1. Radost z církve

Mnozí lidé vyjadřují radost ze synodální zkušenosti, z toho, že žijí v katolické církvi, a radost z růstu života ve víře a z toho, co již existuje a postupně se rozvíjí. Nemalý počet lidí se za synodu modlil a obětoval. Lidé po Bohu a Boží lásce touží a chtějí, aby se promítala do reálného života lidí i církve.

2. Napětí mezi ideálem a realitou

Lidé žijící poctivým životem z víry v církvi pociťují nejistotu, když mají **vyjít** s evangeliem do veřejného prostoru. Společnost navíc od nás očekává, že budeme křesťanství, jeho tradice a hodnoty zastávat a hájit. Do popředí tak vystupuje **napětí mezi realitou**, kterou sdílíme každodenně s většinovou společností, **a ideálem**, který vytyčuje křesťanský životní styl. Toto napětí vyžaduje, abychom základy křesťanského životního stylu opakovaně a v každé generaci nově předkládali a promýšleli, reagovali na nové výzvy a přitom nezmenšovali důležitost vztahu k Ježíši Kristu.

3. Otevřenost Duchu Svatému

Synodální proces byl pro místní církve zkušeností otevřenosti vedení Ducha Svatého, společného rozlišování, ve kterém bylo možné vnímat základní rysy prožívané synodality: **Čas společného sdílení v synodálních skupinách** nevnímáme jako čas prázdné kritiky, ale jako dobu nové naděje. V **poctivém hledání** můžeme nacházet vzájemnou shodu a společné dobro pro všechny. Učíme se **rozlišovat** podstatné od nepodstatného a uchovat odlišné v jediném celku.

Shrnutí výpovědí synodních skupinek napříč diecézemi

1. Společenství

1.1 Potřeba vztahu

1.1.1 Osobní vztah s Bohem

Za východisko synodality v církvi účastníci pokládají **osobní vztah k Bohu**. Vyjadřují touhu po autenticky žité víře, niterné modlitbě a duchovním růstu, což je podle nich základem pro vydávání osobního svědectví a předávání víry, stejně jako základ důvěry pro život ve společenství. Vidí ale také, že „*lidé mají často tradiční víru, bez osobního vztahu s Kristem a církev nabízí většinově svátostný servis.*“ V obrazu Boha je pro ně podstatná **dobrota a milosrdenství. Radost ze vzkříšeného Krista**, a nikoliv strach z trestajícího Boha, musí podle výpovědí převládnout v osobní spiritualitě i v hlásání církve.

1.1.2 Vztahy, blízkost vs. izolace, osamělost

Velké množství skupinek se dotklo témat, která zahrnují **důraz na vztahovou rovinu, touhu po autentickém, vřelém a přijímajícím společenství, zájem o sebe navzájem, respekt a toleranci**. Chtějí, aby církev byla jejich **domovem**, chtějí zažívat, že jsou bratři a sestry, Boží rodina. Překážkou naplnění této touhy jsou často chybějící vztahy uvnitř farnosti a nedostatek otevřenosti a synodálního smýšlení. Ve výpovědích se objevoval **pocit, že „jsme uzavřená bublina“**. Negativně je poukazováno na výchovu k individuální víře, v níž jde především o spásu vlastní duše, a o fakt, že někteří věřící se spokojí pouze se splněním „nedělní povinnosti“. Mnozí účastníci vyjádřili obavu z tvrdého přístupu církevních představených ale i celého společenství, které vede k izolaci, vyčleňování či dokonce odchodu jednotlivců i skupin. V oblasti pastorační konkrétních skupin se nejvíce objevovalo téma dětí a mládeže, což plyne ze zjištění, že je tato věková skupina často **na okraji zájmu života farnosti**, a ze zamýšlení nad tím, co to znamená „**předávat víru**“. Z mnoha synodních výstupů plyne, že mládež je jeden z mála spojovníků v životě děkanátu/vikariátu.

1.2 Místa prožívání společenství

Společenství víry účastníci zažívají na různých úrovních. Prvním je **rodina**, ve které vnímali potřebu naslouchání a potřebu mladších autenticky prožívat víru. Největší pozornost ale byla věnována **farnosti**. Mnoho skupin zmínilo, že pouhá účast na bohoslužbě nestačí a nechtějí redukovat společnou cestu pouze na slavení liturgie. Objevuje se silné volání po vhodných prostorách, ve kterých by se farníci mohli setkávat k **neformálním setkáním**, tj. k dialogu a vzájemnému naslouchání. V mnoha případech zněla touha po sdílení víry v **malých společenstvích**, které žijí ze vzájemné důvěry a hlubokých vztahů. Současně si lidé uvědomují riziko uzavřenosti těchto skupinek vůči nově příchozím a také absenci komunikace mezi malými společenstvími ve farnostech. Jako příklady dobré praxe byly zmiňovány **farní evangelizační buňky**.

Zajímavým zjištěním je slabé povědomí o životě vlastní **diecéze** a slabý kontakt s tím, kdo ji představuje. Lidé prožívají církev na úrovni farností, což ovlivňuje i jejich vnímání celosvětové církve. Proto vypovídají následovně: „*Jaké budou naše farnosti, taková bude celá církev.*“

1.3 Společné slavení

Svátostné slavení účastníci vnímají jako **zdroj radosti** a života společenství. Zaznívá touha po tom, aby zejména slavení eucharistie zrcadlilo rozmanitost charismat a služeb ve farnosti a také aby slavení odpovídalo naší víře, a tak aby bylo slavením radostným. Mnohé skupinky uváděly, že současnou liturgii vnímají jako zastaralou a nesrozumitelnou pro lidi mimo církev a někdy i věřící samotné. Je podle nich třeba vysvětlovat význam jednotlivých liturgických

modliteb, symbolů či gest a přehodnotit zastaralé liturgické texty. Podobně volají i po **srozumitelnějších a radostnějších homiliích** a také navrhují užívání **aktuálních přímluv** (např. ve formě spontánních proseb).

Lidé se dále domnívají, že kvalitní liturgická **hudba** je jazykem, kterým může církev oslovit i dnešní sekulární prostředí, aktuálně je ale často vnímána jako zastaralá a neodpovídá potřebám doby. Na druhou stranu okrajově zaznívaly i hlasy vyjadřující obavu z “přílišného experimentování”, volající po rozšíření předkoncilní liturgie.

Účastníci dále zmiňují, že bohoslužba nemá být „*servis odborníků pro diváky*“, „*pouhý úkon kněze*“, ale slavení celého Božího lidu. Rádi by prožívali větší **spoluúčast** při tvorbě liturgie, např. i ve formě laického svědectví během liturgie. Přáli si **aktivní zapojení** různých skupin věřících. Zvláště zdůraznili zapojení **žen**, nejen při bohoslužbách, ale také např. při přípravách na svátosti. Navrhují také, aby se křest uděloval jen při nedělní mši svaté a aby byly častěji zařazovány mše sv. pro specifické skupiny osob (např. pro rodiny, seniory, mladé lidi).

1.4 Lidé na okraji

Účastníci uvádějí, že ačkoliv by ve farnostech a jiných společenstvích mělo být **místo pro každého, všichni nejsou přijímáni stejně**. Všechny diecézní synodální syntézy se zabývaly skupinami, které se z různých důvodů mohou cítit na okraji církevního společenství. Mezi nimi byly jmenovány různé menšiny (nejčastěji LGBTQ) a lidé církevně sezdaní, kteří se rozvedli a uzavřeli nový sňatek, ale také rodiny s malými dětmi, ženy, děti a mládež, senioři, nemocní, singles, nově příchozí, bezdomovci, mladí lidé žijící spolu bez církevního sňatku a další, kteří „zklamali“, lidé slabí, „nezapadající do škatulek“, introverti, ti, kteří nesouzní s postojem církve a mnozí další. Navíc i kněží samotní mohou být vnímáni jako ti, kdo jsou svým způsobem také na okraji, zejména pokud farníci silněji vnímají nějaké jejich chyby. Důsledkem jsou podle účastníků odchody z církve: „*Když se člověk cítí vyloučený, a přitom v sekulární společnosti přijímaný, zůstane raději tam venku.*“

Účastníci zdůrazňují nutnost fungující **pastorační péče o lidi na okraji**. Skupinky uvádějí, že „církev nenaslouchá **stigmatizovaným**“ a vyjadřují touhu po větší **otevřenosti, přijetí a zájmu o vyloučené, po lidskosti, milosrdenství a pochopení k lidským slabostem**. Skupinky si také byly vědomy různých zdrojů **zranění** v církvi. Častým tématem bylo **omezení přístupu ke svátostem** pro některé skupiny (např. rozvedené a znovusezdané), kde účastníci s argumentem, že svátosti nejsou odměnou a mohou naopak takovým lidem pomoci jejich komplikovanou situaci lépe zvládat, volali po individuálním přístupu v této oblasti. Obavy z toho, aby benevolentní přístup nevnesl do církve chaos a rozdělení a aby nelegitimizoval rozvody, jsou přítomny v synodálních výstupech také, ale ojediněle.

Často byla diskutována i problematika LGBTQ, o které se podle účastníků nevede diskuze na odborné úrovni, směřují se argumenty z různých oborů (a tím i úrovně pravdivosti) a některé názory nejsou vůbec brány na vědomí. Objevovaly se i názory, že se o lidech s odlišnou sexuální orientací nemluví a jedná se o tabuizovanou skupinu. Naopak se ve výstupech objevuje touha po jejich zapojení do života církve, po vyjádření sounáležitosti s touto skupinou místo odsuzujících vyjádření.

1.5 (A)synodální rysy života církve

1.5.1 Komunikace

Jedním z klíčových rysů synodálního chápání církve je **komunikace**, která je neodmyslitelně spjata s prostorem modlitby a otevřeností Duchu Svatému. Slovo “komunikace” zaznívá jako potřeba na **více úrovních** – mezi skupinami farníků, mezi generacemi, mezi knězem a farníky, mezi farnostmi a diecézí, v rámci diecéze, komunikace s ostatními křesťanskými církvemi, mezináboženský a mezikulturní dialog a dialog s lidmi bez náboženské víry.

Podle účastníků by církev měla být bezpečným místem, prostorem pro otevřenou komunikaci, svobodné vyjádření vlastního názoru, sdílení živé víry, sounáležitosti a setkávání bez

mocenských tlaků a manipulace. Připomínali, že komunikace je přínosná jen tehdy, je-li pravdivá. V konkrétním životě lidí je třeba vzájemné úcty, ochoty a odvahy mluvit spolu navzdory rozdílnosti názorů, ale také bezpečné přijímající prostředí.

Váznutí **dialogu** je často zapříčiněno nedostatečností **spolupráce** církevních struktur, v konkrétních projevech **mocenským chováním** nositelů autority a **byrokratickým** systémem. Účastníci vnímají obtížnost dialogu v otázce **palčivých témat**, která jsou spíše tajena než otevřeně diskutována (financování, morální delikty kléru, výměna kněží ve farnostech atd.). Některé skupiny vnímají, že církve nedokáže smysluplně vstoupit do dialogu s veřejností. Nedaří se „*mluvit jazykem dnešní doby, být čitelní a srozumitelní*“.

Na farní úrovni je často zmiňovaným slabým místem komunikace špatné předávání informací (ať už v rámci farnosti či navenek) a dialog mezi lidmi či skupinami různých názorů. Na diecézní úrovni účastníkům chybí větší **zájem o dění ve farnostech**, chtějí být více **viděni a slyšeni**. Klíčová je **pro ně provázanost**, systematická komunikace a **zpětná vazba** napříč církevní hierarchií, přičemž zmiňují možnosti využití pomoci profesionálů.

Na praktické úrovni účastníci zdůrazňovali vhodné využívání moderních komunikačních prostředků, i když si jsou zároveň vědomi nenahraditelnosti osobního kontaktu.

1.5.2 Naslouchání

Naslouchání podle účastníků není pouze zdvořilá slušnost. Vnímají potřebu udělat z něj **vnitřní životní postoj**, skrze nějž se učíme trpělivosti, lásce a vytváříme vztahy. Naslouchání brání zcela konkrétní způsoby špatné komunikace, např. nesrozumitelnost, neochota, předsudky, neschopnost přijmout kritiku, poučování, nedostatek času a zájmu, ale také nedostatek znalosti věci, neodpuštění či strach z nepřijetí. Účastníci také uvádějí, že **naslouchání a otevřenosti se lze učit** a potřebujeme to soustavně dělat. Potřeba naslouchání byla patrná i v dalších rovinách: v rámci církve jako celku, ve vztahu kněz-farníci, mezi malými společenstvími, mezi jednotlivci a skupinami. V mnoha výstupech se objevovaly návrhy pro vytvoření konkrétního prostoru pro naslouchání. Tato potřeba byla vyjádřena na obecné úrovni (např. pro komunikaci ve farnosti), ale byla zmíněna i specifickými skupinami. Podle svědectví Logos (LGBTQ) současná česká katolická církev nevytváří bezpečné klima vhodné pro otevřené sdílení osobních témat, včetně možností bezpečného coming-outu.

1.5.3 Nadřazenost

Jako překážku dobré komunikace a vytvoření přijímajícího prostředí vnímají účastníci určitou nadřazenost, kterou v církvi pozorují na různých úrovních: Komunikaci některých kněží a biskupů lidé hodnotí jako povýšenou, samolibou, bez schopnosti uznat vlastní chyby. Názor kněze je „*nezpochybnitelný*“ a v jednání s lidmi podle nich kněz mnohdy už „*předem ví*“, a spíše „*vyslechne*“, než „*naslouchá*“. Také církve jako celek podle nich nepůsobí otevřeně, ale naopak povýšeným dojmem. „*J sme vychováni v elitářské mentalitě, že katolická nauka je jediná správná.*“ S tím souvisí **pocit nadřazenosti vzhledem k nevěřícím a dalším církvím**: „*Cítíme se jako majitelé pravdy*“. V případě porušení předpisů je častá zkušenost s nepřijetím či ostrakizací. Účastníci zároveň toto nadřazené chování a ostré odsuzování ostatních dávají do souvislosti se „*strachem církve ze světa*“. Toto vše znemožňuje svobodně a kompetentně debatovat o závažných otázkách.

2. Spoluúčast

2.1 Předpoklady spoluúčasti

Jedním z hlavních plodů rozlišování je oživení **vědomí osobní spoluzodpovědnosti**, touha pokračovat ve větší otevřenosti a ochota podílet se na životě farnosti, církve, žijící z Kristovy velikonoční radosti.

2.1.1 Potřeba aktivizace a zapojení všech

Častým tématem výstupů je problematika **aktivity či pasivity** a disproporce v míře zapojenosti mezi aktivními a pasivními věřícími. „*Aktivita může přijít od farníků a stačí, když dostanou prostor a důvěru.*“ Problémem v uzavřenějších společenstvích může být, že se pěstuje určité „pevné jádro“, které se o všechno stará a do kterého je těžké proniknout.

2.2 Autorita v církvi

2.2.1 Dary a služby v církvi

Autorita je kvalitou a současně darem toho, kdo je **služebníkem** společenství. Proto je třeba ji uplatňovat na základě vlastního **osobnostního růstu**, v němž nositel autority lépe a citlivě **rozpoznává dary** jednotlivých členů společenství. Autorita tak dává prostor osobním **charismatům** jednotlivců podle jejich **kompetencí**, což laikům umožní širší působení. Potřebují podporu od církve a ke své službě by měli být vedeni a formováni. Ze synodálních skupin zaznívá touha **rozvíjet služby** při liturgii, v péči o nemocné a staré, při katechezích, přípravách na svátosti a doprovázení.

2.2.2 Kněží a laici

Kněz, coby nositel autority svěřené mu skrze biskupa Kristem, Dobrým pastýřem, je **jedním z konstitutivních** prvků společenství věřících. To na něj ovšem klade velké **nároky**. Není to pouze teologická erudice, co lidé od svého kněze očekávají, ale především obyčejná blízkost, otevřenost, naslouchání, schopnost partnersky otevřená komunikace bez arogance a nadřazenosti, důvěra k laikům, týmový duch, podpora charismat a aktivit věřících. Největší **bolesti** se naopak vyskytují tam, kde je mezi knězem a laiky **propast**. Ta se projevuje izolací a nedostupností kněze, arogantní komunikací, mocenským chováním, vytvářením elit, nedůvěrou ve farníky a blokováním jejich aktivit. „*Kněz sám to nespasí.*“

2.2.3 Žena v církvi

V návaznosti na **mění se roli ženy** ve společnosti a na objevování jejích specifických charizmat je třeba objevit **autentickou podobu služby ženy v církvi**. Žena v církvi by měla být přínosem pro rozvinutí schopnosti naslouchat ve společenství, učit přirozenému soucitu, pochopení problémů souvisejících např. s manželským životem. Dnes v církvi **není zpochybňován** přínos zastoupení žen v poradních a rozhodovacích funkcích, jen je dosud v **malé** míře reálně **naplňován**. Nechybí ani hlasy, že zapojení ženy do života církve má mít i služebně svátostnou podobu. Netýká se jen udělování laických služeb, zaznívají i požadavky na diskusi o možnosti jáhenského a kněžského svěcení žen.

2.2.4 Kněz a jeho místo ve farnosti

Rolí kněze ve farnosti je podporovat **svátostný život, duchovní směřování farnosti, spojování a stmelování lidí**. Ve výstupech zaznívá požadavek na **trvalou formaci pastýřů**. **Biskup** by měl o svých kněžích mluvit otevřeně s farníky. Také by měl citlivě řešit přeložení kněze, neboť existují reálné vazby na další místní komunity i samosprávu, nehledě na jemnou síť osobních vztahů.

2.2.5 Klerikalismus

V synodálním naslouchání zazněla bolest ze setkání se **zneužitím autority**. Lidé leckdy postrádají pastýře, který projevuje zájem, naslouchá a po uvážlivém rozhodnutí zpětně informuje. Tento vztah mezi věřícími a jejich pastýři je velmi důležitý, cenný a křehký. Může být snadno **narušen**. Autorita se tak ke škodě celku odcizuje, zatvrdí a stává se čistě formální, což může vést až k autoritářství. Na straně Božího lidu pak dochází ke **ztrátě loajality**, objevuje se **vzdor** nebo **ztráta ochoty** ke spolupráci a pasivita. Takto **zkažený vztah** se u **kněží** pak projevuje povýšeností, nedostatkem dialogu, nedostatkem empatie a trpělivosti, malou měrou srozumitelnosti, přílišnou direktivností místo povzbuzujícího stylu.

2.2.6 Péče o zralou kněžskou osobnost

Pozice kněze v životě církve vyžaduje **vysokou míru angažovanosti**. Proto potřebují využívat **služeb** mediace a supervize, pomáhající zpracovat různá zranění, pracovat s motivacemi, rozvíjet komunikační dovednosti tak, jak to dělal Ježíš. Nedostatečná péče zde přivádí k demotivaci, vyhoření až rezignaci. Dále je nutné, aby kněží coby pastýři vytvářeli **bratrské společenství**, v němž se povzbuzují a předcházejí důsledkům neblahé opuštěnosti a vyhoření. Je také třeba usilovat o to, aby **zpětná vazba ve farnosti** i okamžiky **duchovního zastavení** vedly k postupnému růstu osobnosti i profilování zralé podoby kněze. Nutností je **komunikace s představenými**: biskup a jím pověřené lidi musejí mít jasnou představu, jak pomoci **kněžím v krizi**, jak je přijmout, vést konstruktivní dialog a hledat řešení.

2.2.7 Celibát

Ve více souvislostech se objevuje otázka celibátu. Na synodálních setkáních zaznělo, že **celibát** je v církvi přijatý a jde o **autentické** prožívání **služby** kněze. Také biskupové ve své reflexi uvedli, že vedle návrhů na zdobrovolnění celibátu mnoho věřících naopak tuto skutečnost přijímá s vděkem. Stejně tak podle nich mnoho kněží vyjadřuje svou spokojenost s touto formou života. V diecézních syntézách je také kladena otázka po **účelnosti celibátu** v souvislosti s **nezralým** chováním kněze. Dále zaznívá slovo **zdobrovolnění celibátu** jako hlas do **diskuse**, zda je i dnes tato forma života kněží nástrojem evangelizace nebo přežitkem z minulosti. Od změny si lidé slibují několik pozitivních dopadů: především zvýšení počtu povolání, dále větší zralost a schopnost porozumět problémům farníků (kontakt s každodenní realitou života), pevné vztahové zázemí kněží a eliminaci sexuálních skandálů. Další diskuse se vedly nad svěcením ženatých mužů.

2.3 Rozlišování a rozhodování

Synodální spolurozhodování představuje důležité téma pro život místní církve. Na úrovni diecézí a farností je třeba celou řadu věcí rozlišovat a rozhodovat. Leckdy se však věci řeší neuváženě, zmatečně a neodborně. Jako nutná se jeví proměna autoritativního způsobu jednání v **dialogický styl rozhodování**.

2.3.1 Diecéze a farnosti

Komunikaci **na diecézní úrovni** řada věřících vnímá jako klíčovou. Jde o nutnou strukturu komunikace na bázi **subsidiarity**, do níž vstupuje biskup, úředníci biskupství, kněží a další pracovníci na úrovni vikariátů a farností. Jenže narážíme na slabou úroveň **informovanosti** o dění v diecézi. I když každý den se při eucharistické modlitbě věřící modlí za svého biskupa, **nepovažují** vždy **diecézi za svou**. Proto často vyžadují **bližší** kontakt s biskupem, touží, aby z diecéze **přicházel vážný a reálný zájem** o život věřících. Prubírským kamenem soužití diecéze jsou **letní změny v obsazování farností**; ty se realizují, ale často chybí dostatečná komunikace, lidé chtějí vysvětlení. Důležitý okruh komunikace na úrovni diecéze je tvořen **ekonomickými záležitostmi**. Zde najdeme již velmi rozvinuté a zdařilé podoby spolupráce, přes špatnou, často nedostatečnou komunikaci biskupství s ekonomickými radami, až po střety zájmů.

Oživení církve se očekává ve **farnostech**, protože jsou svou povahou zakládány jako živá společenství věřících, jež odpovídají na touhu „*po větší možnosti sdílení osobního prožívání víry v otevřeném společenství.*” Je třeba stále prověřovat, v jaké kondici se nacházejí **základy farního soužití**. Zodpovědní lidé ve farnostech tak nezdůrazňují na **nedostatek lidí**, na **slabou týmovou spolupráci** a **strach** mezi sebou komunikovat.

2.3.2 Pastorační a ekonomické rady

Jednomyslně zaznívá hlas, který v pastoračních i ekonomických radách farnosti spatřuje nutný **nástroj farní komunikace**. Tedy tam, kde nejsou, je třeba je zřízovat: “*mnohdy ani neexistují, biskup to přehlíží.*” Dále je třeba pracovat na jejich **funkčnosti**. **Ucelený proces rozlišování a rozhodování** dává prostor **všem členům** farních rad, aby se dostatečně **vyjádřili** a uplatnili své **kompetence**. Ze svědectví synodních skupin zjišťujeme, že v reálných situacích proces rozhodování **neprobíhá** v celém svém **rozsahu**. Důsledkem toho jsou rozhodování od stolu, **silová** anebo jen **formální řešení**. Každé dobré rozhodnutí vyžaduje, aby bylo **dobře, transparentně a srozumitelně** sděleno celku. Pokud totiž nebude společenstvím dostatečně přijaté, nebude fungovat. Naopak, čím více členové farních rad převzou svůj díl zodpovědnosti za chod farnosti, tím účinnější budou rozhodnutí farní rady.

Podobně i na **diecézní úrovni** jsou ekonomická i pastorační rada diecéze nástrojem, jak díky zapojení kompetentních lidí činit co nejkvalitnější rozhodnutí. Je třeba zdůraznit, že tato grémia je třeba dobře obsazovat, jednání dobře připravit, věcně řídit, zapisovat a výsledky dobře komunikovat i na veřejnosti.

2.3.3 Spolurozhodování a týmová práce

Účastníci volají po větším zapojení do rozhodování. “*Chceme farnost jako rodinu s odpovědností.*” Navrhují více **spojuvat faktické spolurozhodování s týmovou prací**. V týmové spolupráci do hry vstupuje celek těch, kdo k rozlišování a rozhodování postupně přispívají, a ukazuje na **důležitost kvalitního vedení (leadership)**. Na takto rozvrženém půdorysu společně pojímané práce pro farnost bude možné promýšlet, jak “*kněze pověřovat primárně pastorační, aby nebyli přetíženi administrativou.*” Pak bude možné “delegovat, posilovat spoluzodpovědnost farníků, propojovat komunity.”

2.4 Přínos synodality v procesu rozhodování

2.4.1 Rozlišování

Synoda o synodalitě nás učí především **společnému rozlišování**. V **modlitbě** se otevírá proces hledání **skutečných** podnětů a výzev. Společně se ptáme, **kam nás Duch vede** a jaké kroky máme podniknout. Ze své povahy křehký proces můžeme **oslabit až zničit** tím, že se přestaneme modlit, ztratíme ze zřetele cíl, soustředěnost, a nakonec i sami sebe. Dostaví se stagnace a neschopnost rozhodnout. I když má moment společného rozlišování v procesu rozhodování klíčovou roli, v synodálním procesu se tímto tématem přímo zabývalo jen menší množství skupinek. Rozlišování však bylo realizováno v praxi skupinek.

2.4.1 Transparentní a kompetentní v rozhodování

Proces **rozhodování** vychází z **předchozího rozlišování** a jedná se o završení dlouhého, členitého, komplexního a bohatého procesu. Přestože **kompetence rozhodnout (decision taking)** je zpravidla dopředu určená a zodpovídá za ni jedinec nebo malé grémium, do zmíněného **procesu rozhodování (decision making)** mají svým dílem přispívat všichni.

V procesu rozhodování se volá po **větší transparentnosti** ve finančních otázkách, v pastoračním směřování farností i diecézí a s tím souvisejících otázkách obsazování farností a biskupských stolců.

Zvláštní pozornost synodální skupiny věnovali nutnosti **kompetentního rozhodování**. Církev v sobě sdružuje celou řadu oblastí a vlivů společenského života, jež do jejího života vnášejí řadu příležitostí a nových pohledů. Aby jakékoliv rozhodnutí bylo kompetentní, musí být dobře diskutované, často konzultované s odborníky. Lidé v skupinách často konstatovali, že existuje řada momentů, které **brání poctivému a kompetentnímu rozhodování**: Obavy z civilní společnosti vedou k uzavřenosti a **neschopnosti naslouchat skutečným odborníkům**. Běžná praxe rozhodování v církvi je, že v návalu záležitostí a složitosti problémů, sahá **po zjednodušených řešeních a po takových, které jsou připraveny nekompetentními osobami**. Namísto poctivého rozlišování mnohde rozhoduje jistá elita [farnosti]. Nastupují pak silová, elitářská a klerikální řešení, jejichž kompetentnost je velmi nízká. Schopnost *“nechat si poradit zvenku”* je zde téměř nulová.

3. Poslání

Církev „přijímá **poslání** hlásat království Kristovo a Boží a zakládat je u všech národů.“ (LG 5). Téma poslání se oproti tématu společenství a spoluzodpovědnosti ozývá méně často, zaznívá však s velkou naléhavostí. Mnozí účastníci konstatují, že **církev je spíše uzavřená**, že víru *„žijeme sami pro sebe“*, a to sice jako jednotlivci, jednotlivá společenství, tak i farnost a církev ve svém celku: *„Umíme lépe působit do vlastních řad, než se srozumitelně bavit o spáse a hodnotách s hledajícími, ačkoli to byl záměr zakladatele.“* Potřeba větší otevřenosti je vnímána naléhavě, je postrádána dobrá komunikace a transparentnost. Mnozí konstatují, že synodálně naladěnému církevnímu společenství se v tomto ohledu otevírají velké možnosti. Nemá jít o aktivismus za každou cenu, nýbrž o **naplňování misijního poslání** ve všem, co konáme.

3.1 Evangelizace: vydávat svědectví světu

Jádrem hlásání církve v jakékoli době a jakékoli formě je dle skupinek **autentická radost z Boha**, hlásání **naděje a primátu Boží lásky**. Jako nezbytný předpoklad pro evangelizaci a hlásání je vnímáno vzdělávání ve víře, formace a osobní rozvoj, malá společenství ve farnostech. Je zmiňován nutný zřetel na lidi jakkoli marginalizované. Více než na veřejnou evangelizaci je kladen důraz na **vztahy, na pozorný, naslouchající a láskyplný přístup k lidem, na osobní svědectví**: *„Nebát se vyjít ven mezi lidi, vědět, čím žijí, nebát se vstoupit do jejich utrpení a nechat se jím proměnit, působit přímo tam. Být jako křesťané patrní svým ‚světlem v očích‘, svědčit životem, „Nemuset vnucovat, vlastně by bylo super, aby se lidi sami ptali, když nás vidí.“* Lepším vztahům se světem mimo církve škodí **odsuzování, kritika a předsudky** vůči tzv. „nevěřícím“. Někteří diskutující zmínili, že nejsme zvyklí a neumíme sdělit svá svědectví či zkušenosti, sdílet prožívání své víry s ostatními a vést dialog o duchovních tématech. Další překážkou jsou dle účastníků zejména: pohodlnost, nezájem, malá motivace, ale i **strach z konfrontace, neschopnost či nevybavenost pro dialog s „nevěřícími“**. Jako slepá cesta bylo uvedeno obranářství, moralizování a stavění se nad nepraktikující.

3.2 Předávání víry v rámci křesťanského společenství

Věřící by uvítali, kdyby církev věnovala zvláštní pozornost pomoci při předávání víry dětem a mladým lidem. Napříč diecézemi se často se vyskytují obavy, aby se mladá generace církvi úplně **neodcizila**. *„Vidím, jak těžce nesou rozpory mezi hlášanou naukou a skutečným životem; naši mladí už nejsou ochotní ty rozpory ‚překousnout‘.“* Odklon mladých generací od církve je vnímán napříč diecézemi s velkou obavou.

3.3 Obraz církve ve společnosti a potřeba transparentnosti

Dle účastníků církev má co nabídnout, ale neumí to zprostředkovat. Mediální obraz církve je vnímán jako velmi špatný: **netransparentnost** zvláště v oblasti hospodaření a rozhodování, zastaralost, malá mediální zdatnost, dojem církve odtržené od reality. Bylo by vhodné radit se s mediálními odborníky. Církev je dle účastníků pro vnější svět srozumitelná ve svých aktivitách konaných ve prospěch **znevýhodněných** lidí, ve školství a v sociální práci. Myšlenkové propojení se společností by mělo být výraznější. Je třeba se vyjadřovat k **aktuálním tématům**, sociálním, etickým a morálním otázkám. „*Představitelé církve by se ve svých mediálních výstupech (...) měli vždy soustředit především na hlásání evangelia. Ve výstupech napříč diecézemi je často zmiňována a velice kladně vnímána osoba papeže Františka*, s důrazem na jeho otevřenost, autentičnost, na jeho vizi církve jako „polní nemocnice“.

3.4 Církev „vycházející“ v dialogu se současnou společností

Synodální proces ukázal, že ve věřících je přítomen na jedné straně velký **zájem** vést dialog se sekulární společností, na druhé straně **zklamání** kvůli neúspěšnosti této snahy a bezradnost, jak jít dál. Je proto třeba s nimi vést **kultivovaný dialog** o jakýchkoliv tématech, nejen o víře, aktivně se zajímat o jejich život s vědomím **obohacení se navzájem**, respektovat jejich příběh a neklást na ně zbytečné nároky, resp. „necpat“ je do připravených šablon, aby ti, kdo žijí po spiritualitě, nemuseli hledat alternativní zdroje.

Věřící vnímají odcizenost církve a okolního světa, jejíž příčinou je mnohdy již zmíněný mediální obraz církve, ale také neschopnost církve hovořit k současníkům **srozumitelným jazykem**. Věřící si přejí církev, která nestojí stranou společenského dění, ale kompetentně, srozumitelně a inspirativně vstupuje do aktuálních a důležitých celospolečenských témat.

Ve výstupech ze skupin bylo konstatováno, že se církev **málo zapojuje do veřejného života**. Toto zapojení má přitom velký potenciál: vytváří přirozené situace pro dialog křesťanů s okolím. Bylo zdůrazněno, že farní aktivity by se měly stávat více „**nízkoprahové**“, otevřené všem. Důraz je kladen na spolupráci na území farnosti, která zahrnuje kooperaci se všemi složkami veřejného života na daném území.

3.5 Církev v dialogu s ostatními křesťany

Ekumenismus jako cesta k prohlubování společenství mezi křesťany je z velké části vnímán jako nedílná součást synodality. Ukázalo se však, že mnozí účastníci nemají s křesťany jiných vyznání žádnou zkušenost. Jsou místa, kde se jen tiše tolerujeme nebo se navzájem vůbec **neznáme** a **přehlížíme**. Kromě ryzí ekumenické **radosti** se objevuje pocit **zklamání** nad vyprchááním ekumenických snah a vědomí, že je potřeba nových impulzů. Oceňován je jednoznačně **žitý ekumenismus** na úrovni církevní báze (vztahy přátelství, modlitba, studium Písma, charita). Bolest je vyjádřena zjm. pokud jde o otázku společného sdílení **eucharistie**, a to především u smíšených manželství. Za prostředky k růstu v ekumenickém společenství se pokládají hlavně vzájemné poznání, vzdělávání a ústup z „mocenských“ pozic vůči druhým.

3.6 Vzdělávání a formace ke zralému křesťanskému životu

Během synodálního procesu věřící vyjádřili, že si přejí **růst ke křesťanské dospělosti** a být na cestě v tomto růstu náležitým způsobem formování a doprovázení. Církev by měla všestranně pomáhat utvářet „*svobodné, odvážné a druhým otevřené křesťany*“. Závažnou se v kontextu tématu růstu křesťanů stává otázka **vzdělávání a duchovního doprovázení**. Pokud jde o výchovu a vzdělávání, nejčastěji se zmiňují tyto oblasti: obsah křesťanské víry a život ve víře; Písmo svaté; porozumění liturgii. Kvalitní formaci a vzdělání je nutné nabídnout nejen kněžím, ale všem věřícím, zejména pak těm, kterým je svěřena zodpovědnost a služba ve společenství.

3.7 Zvláštní péče o rozvíjení synodální mentality a způsobu jednání

Výpovědi synodálních skupinek svědčí o velmi pozitivním přijetí synodálního procesu jako příležitosti pro církve **vyjít na cestu společného putování**. Synodální proces je vnímán jako začátek nové etapy k oživení církve. V místní církvi se projevila touha nabýt odvahy ke změnám, které by se měly soustředit na to, aby obsah Kristova učení nebyl přebíjen zažitými formami: „*Synodální cesta s sebou nese nutnost změny mentality.*“ Velmi kladného ohlasu se dočkala **metodika** práce synodálních skupinek, která v sobě obsahuje nesmírný potenciál podnětů k růstu v dialogu, v kultuře setkání, naslouchání a společném rozlišování. Ve farnostech a diecézích je zapotřebí **formovat** k synodálnímu způsobu života. Mnoho účastníků procesu je přesvědčeno, že synodalita se neobejde bez rozvíjení **osobní zkušenosti a vztahu k Bohu**. Autentický život víry a otevřenost vůči Božímu jednání v nás a kolem nás lze proto pokládat za rozhodující předpoklady pro rozvoj synodality církve.

Závěr

Pro život církve proniknuté duchem synodality je základní otázkou, jakou církve chce Ježíš Kristus. Pro rozvoj synodality jakožto konstitutivního rozměru církve vnímáme ve světle synodálního procesu jako klíčové následující body:

Být církví Ježíšových učedníků

- Chceme utvářet církve jako rodinu, domov a prostor vzájemné důvěry, společenství zaměřené primárně na rozvíjení vztahů k Bohu i k sobě navzájem, vyznačující se pozorností jedněch vůči druhým a zvláště pak péčí o ty, kdo jsou nejslabší a na okraji.
- Chceme rozvíjet kulturu vzájemného naslouchání, která předpokládá a umožňuje svobodu vyjádřit své mínění a otevřenost nechat se poučit od bratra či sestry ve víře. Z tohoto důvodu vnímáme jako zásadní opustit v církvi mentalitu a praxi manipulace, nadřazenosti, strachu, nedůvěry, zneužívání moci a nátlaků různých skupin.
- Chceme žít otevřené společenství, které vychází i k těm, kteří nejsou jeho součástí a nestaví se plánovitě do opozice vůči světu, ale nahlíží svět jako Boží dílo a prostor, ve kterém se projevuje Boží láska. Chceme být církví, která světu a každému člověku přináší svědectví o plnosti života v Kristu a vnáší do něj radost a naději. Zároveň toužíme usilovat o rozpoznání znamení doby, kterými k nám Bůh promlouvá v událostech, potřebách a přáních přítomných v životech nás i našich současníků.

Obnovit společenství církve

- Chceme podporovat živé vědomí sounáležitosti k církvi. Vědomí toho, že všichni tvoříme jedno společenství, nesmí vést k přehlížení specifického poslání každého z nás. Spíše naopak je třeba dbát o to, aby každý člen Božího lidu objevoval, přijímal a rozvíjel autenticky právě takové povolání, kterého se mu od Boha dostalo.
- Chceme být vnímavými vůči Duchu Svatému, který nepřestává udílet Kristově církvi v každou dobu specifické dary své lásky určené pro službu společenství.
- Chceme hledat a podporovat formy spolupráce, spoluúčasti a spoluzodpovědnosti v církvi, a tak tvůrčím způsobem reagovat na pasivitu značné části členů Božího lidu, která vede ke znechucení, rezignaci a ztrátě radosti z toho, že jsme součástí jediné Boží rodiny.
- Chceme budovat církve jako společenství, jež má svůj vzor ve společenství trojjediného Boha, což znamená rozvíjet autentické vztahy založené na lásce, transparentnosti a otevřenosti.

- Chceme podporovat růst “malých společenství” věřících a vést je k tomu, aby se neuzavírala do sebe, byla navzájem propojená a připravená ke službě. Spiritualitu společenství, vzájemné úcty a odkázanosti na sebe je třeba rozvíjet ve vztazích mezi kněžími a laiky, kněžími a biskupy, biskupy a všemi členy jim svěřené části Božího lidu.
- Chceme podporovat principy komunikace, transparency, subsidiarity a rozlišování v procesu rozhodování. Na úrovni diecézí a farností se tyto elementy mohou uplatnit např. v činnosti pastoračních a ekonomických rad.
- Chceme prožívat liturgii jako jedinečný zdroj života církve. Proto je nutné, aby jí byla věnována zvláštní pozornost, aby se pečlivě rozlišovalo, co patří k její autenticitě, co je třeba nově vyjádřit srozumitelným způsobem a jak uplatnit princip aktivní účasti všech věřících.

Růst v ryším křesťanském povolání v církvi

- Chceme, aby hlásání církve (zvláště ve formě kázání) vycházející z Písma sv. bylo více zaměřené na budování osobního vztahu s trojjediným Bohem, radostný život plynoucí z Pánova Zmrtvýchvstání a Boží dobrotu a milosrdenství. Písmo svaté by se mělo stát středem, od kterého se v církvi odvíjí katecheze, duchovní doprovázení i vzdělávání Božího lidu ve víře.
- Chceme rozvíjet vzdělávání ve víře i v dalších oblastech (např. mezilidská komunikace, psychologie, ekonomika). Vnímavá, soustavná a dlouhodobá formace Božího lidu posílí naši jistotu v dialogu se současným světem a zakotvení v tom, co můžeme společnosti přinášet. To také předpokládá a vyžaduje, abychom dobře poznávali souvislosti současného dění ve světě.
- Chceme naplňovat ideál křesťanského manželství a rodiny, i když jsme si vědomi, že to není vždy snadné. Chceme proto také hledat řešení často palčivé situace lidí, jejichž manželství ztroskotalo. Snahou místní církve by v těchto konkrétních případech mělo být doprovázení, rozlišování a začleňování.
- Chceme, aby synodální mentalita pronikala všechny úrovně života církve. K tomu chceme využívat metodu společného rozlišování pod vedením Ducha Svatého, která se osvědčila během diecézní fáze synodálního procesu v práci synodálních skupinek.